

ОСИП БУРАЧИНСЬКИЙ

Політичний діяч, судовий радник, один із творців судової системи ЗУНР народився 5 серпня 1877 р. в Криворівні на Гуцульщині у священничій родині. Навчався у Коломийській гімназії, у Віденському університеті; працював судовим радником у Чернівцях. 1911–1918 рр. був послом до Буковинського сейму. 18 жовтня 1918 р. обраний до Української національної ради (УНРади) як представник від Буковини. Висвітлюючи перебіг першого засідання, його склад, найвпливовіший часопис “Діло” 22 жовтня 1918 р. назвав представників Буковини: “Посли Буковинського сейму: Осип Бурачинський, віце-маршалок сейму о. Теофіль Довчинський, Теодор Іваницький, Теодор Левицький, Юрій Лисан і Омелян Попович”.

При формуванні уряду ЗУНР на засіданні УНРади 10 листопада 1918 р. О. Бурачинський домагався призначити на посади заступників державних секретарів внутрішніх справ, фінансів і харчових представників від Буковини. Тоді ж на пропозицію буковинських членів УНРади О. Бурачинського обрано заступником державного секретаря внутрішніх справ. На початку січня 1919 р. в уряді С. Голубовича призначений державним секретарем судівництва.

Слід зазначити, що за основу організації судової системи молода держава тимчасово взяла попередню – австрійську. Зрозуміло, що у зв’язку з перебранням українцями влади, вимагав змін устрій судів і саме судівництво. Але враховуючи те, що на той час багато суддівських посад займали українці, не було нагальної потреби змінювати колишній австрійський судовий устрій. 21 листопада 1918 р. УНРада ухвалила закон “Про тимчасову організацію судів і влади судейської”, за яким всі суди на території колишнього Вищого крайового суду у Львові ставали судами ЗУНР і зобов’язувалися вести все судочинство від її імені. Компетенція колишнього австрійського Міністерства судівництва переходила до Державного секретаріату судівництва ЗУНР, який призначав

державний апарат судів. Стосовно самих суддів, то їх призначав Державний секретаріат за пропозицією державного секретаря судівництва. Зазначимо, що всі закони і розпорядження, на підставі яких у колишній австрійській державі функціонувало судівництво, продовжували тимчасово діяти, якщо не йшли всупереч українській державності. Також вони застосовувалися для охорони прав та інтересів ЗУНР, її інституцій та армії. З дня оголошення цього закону суди виносили вироки й ухвали від імені ЗУНР.

Усіх попередніх суддів, не скомпрометованих антинародною й антиукраїнською діяльністю, що обіцяли вірно й чесно служити українському народові і склали про це відповідну присягу, влада ЗУНР залишала на своїх місцях. Присягу також складали й інші працівники та технічний персонал судових органів. Тих, хто відмовлявся від “обітниць”, звільняли з посад і позбавляли заробітної плати.

Очоловши Державний секретаріат судівництва, О. Бурачинський перебудував структуру самого секретаріату, поділив його на два основні відділи: особово-управляючий (персонально-адміністративний) і законодавчий. Перший – здійснював керівництво судами, прокуратурою і нотаріатом, призначав на посади суддів, прокурорів, нотаріусів та допоміжний персонал цих органів. Другий – розробляв законодавчі пропозиції для парламенту і уряду, готував проекти нормативних актів свого секретарства, здійснював нагляд за відповідністю нормативних адміністративно-розпорядчих органів законом парламенту, а також займався виданням “Вістника законів і розпорядків”, офіційного друкованого органу ЗУНР, в якому містилися всі законодавчі ухвали парламенту, нормативні акти уряду та окремих секретаріатів.

Під керівництвом О. Бурачинського Державний секретаріат розгорнув активну діяльність щодо перебудови судової системи. У лютому 1919 р. видано розпорядження про створення на території ЗУНР 12-ти судових округів і 130 судових повітів. Крім того, на пропозицію Державного секретаріату судівництва 11 лютого 1919 р. УНРадою прийнято три важливі закони: 1) “Про розмежування компетенції повітових та окружних судів в цивільних справах”; 2) “Про зміну складів Трибуналів першої

інстанції в карних справах”; 3) “Про скорочення підготовчої суддівської служби”.

Того ж дня державний секретар судівництва О. Бурачинський видав розпорядок “В справі зниження часу підготовчої судейської служби”. На його виконання ухвалено відповідне розпорядження від 29 лютого 1919 р. “Про проведення судових іспитів”, які мали складати кандидати на суддівські посади. Для прийняття цих екзаменів створювалися спеціальні комісії на чолі з головами (президентами) окружних комісій. Членів комісій призначав державний секретар судівництва на пропозиції голів комісій. Рекомендувалося членами комісій призначати професорів правничого факультету з таких предметів: цивільне, торгівельне, вексельне і цивільне та кримінальне право і процес, а також практиків – суддів і адвокатів. Судові іспити були безкоштовними; членам комісій також нічого не виплачувалося, крім коштів на відрядження.

Законом УНРади від 15 лютого 1919 р. “Про тимчасове судочинство в цивільних і карних справах у другій і третій інстанціях в час надзвичайних відносин, викликаних війною” було встановлено структуру та порядок діяльності судів вищих інстанцій. Другою, вищою інстанцією в цивільних і кримінальних справах став Вищий суд у Львові, й третьою, найвищою – Найвищий державний суд. Однак до їх створення, функції другої та третьої інстанції тимчасово виконували Окремий судовий сенат II інстанції та Окремий судовий сенат III інстанції. Засідання судових сенатів мали відбуватися щомісяця у встановлених Державним секретаріатом судівництва місцях. Зазначимо, що Найвищого державного суду, який мав виконувати функції колишнього Верховного судового і касаційного трибуналу Габсбурзької монархії, не було утворено.

Окремими розпорядженнями державного секретаря судівництва О. Бурачинського від 23 лютого і 1 березня 1919 р. були врегульовані розміри оплати за судові витрати, судове мито, суми оплати при розгляді цивільних справ, оплати праці покликаних експертів. Для малозабезпечених осіб передбачалися пільги, які згідно з чинним законодавством їм належали. Фахівцями обговорювалися питання створення т.зв. “громадських судів” для розгляду дрібних побутових справ (на зразок колишніх громадських копних судів). Однак цю справу не було втілено в життя.

Поряд із напрацюванням нормативно-правової бази Державний секретаріат судівництва проводив цивільну судівничу практику. Наймасштабнішим заходом було оголошення амністії засудженим за злочини проти австрійської держави, її армії або за інші правопорушення. 8 березня 1919 р. на черговому урядовому засіданні державний секретар судівництва О. Бурачинський оголосив проєкт закону про амністію, який передали відповідному міністрові Української Народної Республіки (УНР). 10 березня 1919 р. віділ УНРади прийняв закон “Амнестія”, позитивно сприйнятий населенням.

Важливе місце у системі судочинства ЗУНР займали прокуратура, адвокатура, нотаріат, над якими “начальною адміністративною владою” був Державний секретаріат судівництва на чолі з О. Бурачинським. 15 квітня 1919 р., згідно з розпорядком державного секретаря судівництва, у Станиславові утворено Палату адвокатів, а 17 квітня 1919 р. його ж розпорядженням затверджено текст адвокатської присяги. Окремим розпорядженням державного секретаря судівництва від 1 березня 1919 р. “Про тимчасову організацію нотарів” створено нотаріальну службу ЗУНР.

Державний секретаріат судівництва, очолюваний О. Бурачинським, зумів за короткий час напрацювати нормативно-правову базу держави, створити судову вертикаль. Зрозуміло, що більшість нормативно-правових актів мали тимчасовий характер, проте вони були цілком достатніми для забезпечення функціонування судової системи. Звичайно, через воєнні обставини система цивільного судівництва не була до кінця впроваджена, однак теоретичні напрацювання її творців засвідчили державотворчі можливості галичан.

Слід зазначити, що О. Бурачинський брав діяльну участь у засіданнях уряду, на яких обговорювалися актуальні тоді внутрішні та зовнішні проблеми ЗУНР. Зокрема, він виступив з ініціативою вислати термінове повідомлення до країн Антанти щодо агресії поляків, вимагав від уряду ставити перед Антантою питання про якнайшвидше повернення української частини Буковини ще до рішення Паризької мирної конференції, виступав проти будь-яких переговорів між Угорщиною на чолі з Бела Куном і більшовиками, активно обговорював питання земельної реформи.

Водночас, О. Бурачинський працював першим заступником голови Буковинської ради, утвореної 10 березня 1919 р. у Станиславові, головною метою якої було визволення Буковини з-під румунської окупації.

Після Станиславова О. Бурачинський працював судовим радником у Львові, підтримуючи постійний зв'язок з просвітніми установами міста, доклав зусиль до будівництва читальних домів та заснування кооперативів у передмісті. Часто дописував до українських часописів, зокрема до “Народної Просвіти” (1923–1924), пропагуючи ідею “з'єднання на полі освітньої праці, що буде новим зеном у нашій визвольній боротьбі”. У статті “Про часопис” (“Народна Просвіта”, 1923, № 3) О. Бурачинський виступив на захист української преси: “Настали тяжкі часи. Конфіскації, завішування, кари, постійний польський догляд змагають до того, щоби обезсилити живчик народного організму, на якому держить руку незалежна преса. До того в нас ще й сьогодні є цілі села, де не знайдете українського часопису, наша маса ще нині не проявляє належного розуміння ваги друкованого слова, не розуміє його культурної місії, не здає собі справи, що свій часопис – це один із щитів, які обороняють цілу націю від загибелі. Та мимо всього поступ замітний в кожній ділянці нашого життя. Сьогодні вже ніхто не наважиться сказати, що в Галичині нема українців, бо кожний знає, що тут живе і самовпевнено прямує до своєї мети цілий український народ. А це, безперечно, заслуга у великій мірі нашої преси”.

У 1930–1940-х рр. О. Бурачинський працював адвокатом у різних містах Польщі. Помер 1948 р., похований у м. Хойніце (Польща).

Література: Енциклопедія українознавства. Т. 1. – Львів, 1993; Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Історія. – Івано-Франківськ, 2001; Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Документи і матеріали у 5-ти томах. Т. 1, 2. – Івано-Франківськ, 2001–2003; Ортинський В. Силові структури Західно-Української Народної Республіки. – Львів, 2004; Тищук Б. Західно-Українська Народна Республіка (1918–1923). Історія держави і права. – Львів, 2004.

Іван Патер